

NEZÁKLADNÍ SLOVNÍ DRUHY

Brožová, Dojčárová, Kalová, Rosendorf

CO JSOU NEZÁKLADNÍ SLOVNÍ DRUHY?

Předložky (prepozice)

Spojky (konjunkce)

Částice (partikule)

Citoslovce (interjekce)

PŘEDLOŽKY – ROZDĚLENÍ

a) Vlastní (primární)

- *k, na, do*

b) Nevlastní (sekundární)

- *kolem, kvůli, uvnitř*

PŘEDLOŽKY – VZNIK

Primární předložky

= slovotvorně neodvozené

Sekundární předložky

= slovotvorně odvozené

Odvozujeme:

1. Skládáním (spřahováním)

- *kvůli* - k vůli pana ředitele

2. Konverzí

= přechod do jiného sl. druhu beze změny formy

- **z podstatného jména:**

během, kolem, zásluhou

- **ze zájmena:** *co do*

- **z příslovce:** *vedle*

- **ze slovesa:** *počínaje, vyjma*

SPOJKY

- Neohebné slovní druhy
- Spojují jednotlivé větné členy a věty
- Nejsou větnými členy

Rozdělení:

- Souřadicí - spojují větu hlavní s hlavní, nebo větu vedlejší s vedlejší
- Podřadicí - spojují větu hlavní s větou vedlejší

SPOJKY

Souřadicí

slučovací	– a, i, ani, jednak – jednak, hned – hned, jak – tak
stupňovací	– i, ba, ba i, dokonce, nejen – ale i, nejen – nýbrž i<
odporovací	ale, avšak, však, sice – ale
vylučovací	nebo, anebo, buď – nebo
vysvětlovací	vždyť, neboť, totiž

Podřadicí

příčinný	protože, že, poněvadž, jelikož
účelový	aby
účinkový	tak-že, až, takže
podmínkový	jestliže, -li, kdyby, když
přípustkový	ač, ačkoliv, třeba, třebaže, přestože, i když
časový	když, jakmile, zatímco, až, sotva
způsobový	tím-že, jako by, jako kdyby, tak-že
prostředkový	tím, že
výjimečný	leda (že)

Č Á S T I C E

- Neohebné slovní druhy, blízké spojkám

Rozdělení podle funkce na:

- Přací: *ať, necht', kéž, aby*
- Modální: *jistě, určitě, nepochybně, asi, snad, skutečně*
- Odpověďové: *ano, ne, ovšem, zajisté*
- Vytýkací: *jen, také, právě, přímo, už, teprve*

citoslovce¹

dělení: ci-to-slov-ce²

rod: s.

	jednotné číslo	množné číslo
1. pád	citoslovce	citoslovce
2. pád	citoslovce	citoslovcí
3. pád	citoslovci	citoslovcím
4. pád	citoslovce	citoslovce
5. pád	citoslovce	citoslovce
6. pád	citoslovci	citoslovcích
7. pád	citoslovcem	citoslovci

CITOSLOVCE – VZNIK

Rozdělení:

- Emocionální: *fuj, brr, ach, oj oj, oj, au, hurá, ouvej*
 - Kontaktové: *hej, halo, ahoj, pa, psst, prr, kuk, aha*
 - Zvukomalebne: *t'uk, bum, buuu, žbluňk, tik tak, bim bam, búúú, mňáááú, sssss*
- + slovní vata (vycpávka): *hm, no, oh, jaksi, jako, prostě*

slido

Join at
slido.com
#116 808

<https://wall.sli.do/event/vAjBghcNk8dcPnzzYab4zY?section=604f2c03-f7b6-4683-950a-a6a1d69df488>

SLOVOTVORNÁ ADAPTACE PŘEJÍMANÝCH SLOV

Brožová, Dojčárová, Kalová, Rosendorf

**ZVEDNĚTE VLAJKU STÁTU,
ZE KTERÉHO POCHÁZÍ
DANÉ SLOVO**

ŘEŠENÍ:

- Z latiny: škola, fara, anděl, papež, akademie, autor, katedra, puls, rejstřík
- Z němčiny: rytíř, šlechta, purkmistr, rynek, handlovat, fortel, havíř
- Z polštiny: obřad, vděk, vzor, ohon
- Z ruštiny: vzduch, hlahol, jeseň, vkus, kombajn
- Z francouzštiny: angažmá, foyer, fejeton, žánr, esej
- Z evropských jazyků: telefon, televize, radar, traktor, magnetofon

PROCES ADAPTACE

- Část přejatých slov se zařazuje do domácího slovotvorného systému
- Substantiva:
 - Přibírání derivačního slovotvorného formantu: cyklokrosař
 - Náhrada obvyklejšími formanty: recycling → recyklace
 - Názvy činitelské, konatelské a prostředků er/ista/č/... → snowboardista, toustovač
 - Přechylování: ekoložka, Rosendorfová

PROCES ADAPTACE

Adjektiva

- Sufix:
 - -ní: humánní, pasivní
 - -ický: melodický, syntaktický
 - -ový: béžový
- Bez adaptace:
 - top, lila, sexy, blond, fit, hot, non-profit, online
- Dublety:
 - hippiovský i hippie

PROCES ADAPTACE

Slovesa:

- Sufix

- -ovat: monitorovat, formátovat
- -izovat: neutralizovat, taktizovat
- -fikovat: kvalifikovat
- -írovat: kopírovat

- Domácí předpony:

- zkonfrontovat, zavirovat, zformátovat

CIZÍ SLOVA V RŮZNÉM PROSTŘEDÍ

- **Kancelář:** mítink, brífink, home-office, vygooglit, wifi, internet, management, event
- **Sporty:** hokej, fotbal, tenis
- **Záliby:** víkend, film
- **Nespisovné vrstvy jazyka:** sekáč, homelesák
- **Korona:** antivaxer, covid'ák, covid'átko, koronakrize

HRUBÉ PŘEBÍRÁNÍ CIZÍCH SLOV

- Trigrovat
- Flexit
- Vyrektovat
- Fightit
- Cringovat
- Hejtit
- Lajkovat
- Šérovat
- Bookovat
- Čilovat
- Čeknout
- Helpnout

slido

Join at
slido.com
#561 620

<https://wall.sli.do/event/4qFL8iUwzvYMx7TPJ5vz2b?section=7bc3c2cd-b902-4f9c-a112-ce2bc9ee2b21>

KALKY

Cizí slova jsou nepřímým zdrojem obohacování tím, že se doslovně překládají neboli kalkují.

Jazykové kalky, které respektují české slovotvorné normy, se staly součástí slovní zásoby.

**SPOJTE KALKY SE
SLOVY, Z KTERÝCH
VZNIKLY**

slido

Join at
slido.com
#427 363

<https://wall.sli.do/event/avXLqzdt9jeRBb35py6C1t?section=8bbd4ff3-5487-4988-be94-09ef81625ebc>

ZDROJE

- https://theses.cz/id/npo0f1/K_parazitickm_slov_m_v_esk_slovn_zsob_DP.pdf
- Kneselová, H. (1999). *Nauka o tvoření slov: Tematické okruhy a cvičení* (1. vyd.). Brno: Masarykova univerzita.
- Hauser, P. (1980). *Nauka o slovní zásobě* (Vyd. 1.). Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- <https://www.czechency.org/slovník>
- <https://www.pravopiscesky.cz/spojky-pra-1137-8357.html>
- <https://www.pravopisne.cz/2012/02/pravidla-citoslovce/>